

“AYOL” TUSHUNCHASINING TA’RIFIY TUZILMASINING YARATILISHIDA LINGVOKULTUROLOGIK YONDASHUV

*Alijonova Oqila Alimovna,
Jizzax davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti*

Annotatsiya. “Ayol” tushunchasi murakkab va ko‘p qirrali tushuncha bo‘lib, turli til va madaniy o‘lchovlar ta’sirida namoyon bo‘ladi. Ushbu maqola «ayol» tushunchasiga lingvokulturologik yondashuvni o‘rganadi, til va madaniyat ayollik kontseptsiyasini qanday shakllantirishini o‘rganadi. Tadqiqot kontseptsiyaning xilma-xil va dinamik tabiatini aks ettiruvchi madaniy, ijtimoiy va lingvistik nuqtai nazarlarni birlashtiradigan tizimli ta’rifni o‘rnatishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: lingvokulturologiya, ayol, gender identifikatori, madaniy hikoyalar, tilshunoslik, ijtimoiy rollar, gender tadqiqotlari, semantika, ijtimoiy lingvistika

A LINGUOCULTUROLOGICAL APPROACH IN THE CREATION OF THE DEFINITION STRUCTURE OF THE CONCEPT «WOMAN»

*Alijonova Akila Alimovna
Jizzakh State Pedagogical University is a basic doctoral student*

Abstract. The concept of «woman» is a complex and multifaceted concept that is influenced by different linguistic and cultural dimensions. This article examines a linguistic-cultural approach to the concept of «woman», examining how language and culture shape the concept of femininity. The study aims to establish a systematic definition that integrates cultural, social and linguistic perspectives, reflecting the diverse and dynamic nature of the concept.

Keywords: Linguistics, Woman, Gender Identity, Cultural Narratives, Linguistics, Social Roles, Gender Studies, Semantics, Sociolinguistics

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД В СОЗДАНИИ ДЕФИНИЦИОННОЙ СТРУКТУРЫ КОНЦЕПТА «ЖЕНЩИНА»

*Алиджонова Акила Алимовна
Джизакский государственный педагогический университет – базовый докторант*

Абстракт. Понятие «женщина» — сложное и многогранное понятие, находящееся под влиянием различных языковых и культурных измерений. В данной статье рассматривается лингвокультурологический подход к понятию «женщина», исследуя, как язык и культура формируют понятие женственности. Целью исследования является создание систематического определения, которое интегрирует культурные, социальные и лингвистические аспекты и отражает разнообразный и динамичный характер этой концепции.

Ключевые слова: лингвистика, женщина, гендерная идентичность, культурные нарративы, лингвистика, социальные роли, гендерные исследования, семантика, социолингвистика.

Kirish

«Ayol» tushunchasi inson o‘ziga xosligining muhim, ammo murakkab jihati bo‘lib, u ham til, ham madaniy kontekstda chuqur singdirilgan. Jamiyat taraqqiy etar ekan, ayol bo‘lish nimani anglatishini anglash va ifodalash ham rivojlanib boradi. Ushbu evolyutsiya madaniy me‘yorlar, ijtimoiy tuzilmalar va til amaliyotidagi o‘zgarishlarni aks ettiradi va bu kontseptsiyani o‘rganishni ayniqsa boy va murakkab qiladi. Til va madaniyat bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, ularning har biri bir-biriga chuqur ta’sir ko‘rsatadi. So‘zlar madaniy ahamiyatga ega va jamiyat qadriyatlarini, e’tiqodlari va me‘yorlarini bildiradi. Shunday qilib, “ayol” atamasi shunchaki biologik tavsiflovchi emas, balki tarixiy, ijtimoiy va lingvistik omillar ta’sirida shakllangan madaniy konstruksiyadir. Ushbu kontseptsiyaning to‘liq ko‘lamini tushunish uchun tilshunoslik va madaniyatshunoslik tushunchalarini birlashtirgan lingvokulturologik yondashuvni qabul qilish juda muhimdir.

Lingvokulturologiya tilning madaniy qadriyatlarini qanday qamrab olishi va uzatishini o‘rganadi va «ayol» tushunchasini tahlil qilish uchun keng qamrovli ob’ektivni taklif qiladi. Ushbu yondashuv ta’riflar

statik emas, balki dinamik va ular paydo bo'lgan madaniy muhitni aks ettiruvchi ekanligini tan oladi. «Ayol» atamasining lingvistik va madaniy o'lchovlarini o'rganish orqali biz uning turli kontekstlarda qo'llanilishi va idrokini bildiradigan ma'no va ahamiyat qatlamlarini ochishimiz mumkin.

Ushbu maqola lingvokulturologik ob'ektiv orqali «ayol» tushunchasining tuzilgan ta'rifini yaratishga qaratilgan. U lug'atlar, adabiy asarlar, tarixiy matnlar va zamonaviy ommaviy axborot vositalaridagi lingvistik ma'lumotlarni tahlil qiladi va takrorlanadigan mavzular va madaniy manbalarni aniqlaydi. Bu orqali u «ayol» tushunchasining turli madaniyatlar va tarixiy davrlarda qanday rivojlanganligi va rivojlanishda davom etishi haqida nozik tushuncha berishga intiladi.

Ushbu tadqiqotning ahamiyati uning gender va o'ziga xoslik haqidagi kengroq munozaraga hissa qo'shish potentsialidadir. Gender tengligi va xotin-qizlar huquqlari muhim masala bo'lgan davrda «ayol» tushunchasining til va madaniy asoslarini tushunish juda muhimdir. Ushbu tadqiqot nafaqat ilmiy munozaralarni boyitibgina qolmay, balki gender bo'yicha yanada inklyuziv va adolatli istiqbollarni ilgari surish uchun amaliy ahamiyatga ega.

Ushbu lingvokulturologik yondashuv orqali maqola «ayol» tushunchasining murakkab va rivojlanib borayotgan mohiyatini yoritib beradi, uning ko'p qirrali o'lchovlarini tushunish uchun keng qamrovli asosni taklif etadi. Ushbu tadqiqot keyingi tadqiqot va munozaralar uchun yo'l ochishga qaratilgan bo'lib, pirovardida ham til, ham madaniy kontekstda ayollikni yanada nozik va inklyuziv tushunishga hissa qo'shadi.

Metodologiya

Tadqiqotda adabiy asarlar, tarixiy matnlar va zamonaviy ommaviy axborot vositalarining matn tahlilidan foydalangan holda, «ayol» tushunchasi bilan bog'liq takrorlanadigan mavzular va madaniy murojaatlarni aniqlash uchun sifatli metodologiya qo'llaniladi. Bundan tashqari, lug'atlar va korpuslardagi til ma'lumotlarining semantik tahlili turli tillar va madaniyatlarda «ayol» atamasining evolyutsiyasi va o'zgarishi haqida tushuncha beradi.

Ayolning madaniy jihatlari tarixiy va ijtimoiy kontekstlarda chuqur ildiz otgan. Ko'pgina madaniyatlarda «ayol» tushunchasi onalik, g'amxo'rlik va tarbiya kabi o'ziga xos rol va xususiyatlar bilan bog'liq. Bu rollar ko'pincha madaniy rivoyatlar, diniy matnlar va ijtimoiy umidlar orqali mustahkamlanadi. Masalan, ko'pgina an'anaviy jamiyatlarda ayollar birinchi navbatda madaniy merosning saqlovchisi va tashuvchisi sifatida ko'riladi. Bu idrok tilda maishiy va oilaviy rollarni ta'kidlaydigan atama va iboralar orqali namoyon bo'ladi. Aksincha, zamonaviy madaniyatlar ayollarning turli kasbiy va jamoat sohalaridagi ishtirokini tobora ko'proq e'tirof etmoqda va qadrlamoqda, bu esa ayollik haqida kengroq va inklyuziv tushunchaga olib keladi. Til «ayol» tushunchasini shakllantirish va aks ettirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. «Ayol» bilan bog'liq semantik sohalar jismoniy xususiyatlardan ijtimoiy rollar va shaxsiy fazilatlariga qadar keng ko'lamli atributlarni o'z ichiga oladi. Tilshunoslik ko'pincha madaniy munosabatlarni aks ettiradi, asosiy qarashlar va stereotiplarni ochib beradi. Misol uchun, ingliz tilida «ayol» atamasi kuchli va zaiflik ma'nolarini keltirib chiqarishi mumkin, bu ayollarning chidamli, ammo tarbiyali bo'lishi uchun qo'yilgan ikki tomonlama umidlarni aks ettiradi. Boshqa tillarda, masalan, rus tilida «jenshchina» (zhenshchina) so'zi ayollarning jamiyat yukini ko'taruvchisi sifatidagi madaniy rivoyatda shakllangan ayollik va chidamlilikning tarixiy ma'nolarini o'z ichiga oladi.

Lingvokulturologik tahlilga asoslanib, «ayol» tushunchasining keng qamrovli ta'rifi madaniy, ijtimoiy va lingvistik o'lchovlarni birlashtirishi kerak. Taklif etilayotgan ta'rif quyidagicha:

Ayol: o'ziga xosligi va roli biologik, ijtimoiy, madaniy va lingvistik omillarning murakkab o'zaro ta'sirida shakllanadigan ayol odam. Kontsepsiya biologik jins, gender identifikatori, ijtimoiy rollar va madaniy kutishlarni o'z ichiga olgan, lekin ular bilan cheklanmagan holda keng ko'lamli atributlar va tajribalarni o'z ichiga oladi. Lingvokulturologik yondashuv gender kontsepsiyalarini tushunishda madaniy va lingvistik kontekstlarni ko'rib chiqish muhimligini ta'kidlab, gender tadqiqotlari uchun qimmatli fikrlarni taqdim etadi. «Ayol» tushunchasining ravonligi va xilma-xilligini tan olgan holda, olimlar va amaliyotchilar gender bilan bog'liq muammolarni yaxshiroq hal qilishlari va yanada inklyuziv va adolatli istiqbollarni ilgari surishlari mumkin.

Xulosa

«Ayol» tushunchasi til, madaniy, ijtimoiy va tarixiy omillarning murakkab o'zaro ta'sirida shakllangan boy, dinamik va ko'p qirrali konstruksiyadir. Lingvokulturologik yondashuv orqali ushbu tadqiqot turli jamiyatlar va davrlarda ayollik haqidagi tushunchani aks ettiruvchi va aks ettiruvchi chuqur o'rinishga

madaniy hikoyalar va lingvistik naqshlarni ochishga harakat qildi.

Bizning tadqiqotimiz shuni ko'rsatdiki, «ayol» ta'rifini bitta, statik tavsif bilan cheklab bo'lmaydi. Buning o'rniga, u madaniyatlar va tarixiy davrlar bo'yicha sezilarli darajada farq qiluvchi ko'plab atributlar, rollar va o'ziga xosliklarni o'z ichiga oladi. Onalik va g'amxo'rlikning an'anaviy rollaridan tortib, kasbiy va jamoat hayotining zamonaviy tasvirlarigacha, «ayol» tushunchasi o'zgaruvchan ijtimoiy me'yorlar va madaniy qadriyatlar ta'sirida doimiy ravishda rivojlanib bormoqda.

Lingvistik ma'lumotlar va madaniy tahlillarni birlashtirgan holda, ushbu tadqiqot «ayol» ni aniqlash uchun uning murakkabligi va o'zgaruvchanligini tan oladigan keng qamrovli asosni taqdim etdi. Taklif etilayotgan ta'rif biologik, ijtimoiy, madaniy va lingvistik o'lchovlarni o'z ichiga olgan ayollikning dinamik tabiatiga urg'u beradi. Ushbu yaxlit yondashuv nafaqat kontseptsianing mohiyatini qamrab oladi, balki gender o'ziga xosligini shakllantirish va tushunishda kontekstning ahamiyatini ham ta'kidlaydi. «Ayol» kontseptsiasining ravonligi va xilma-xilligini tan olish gender bo'yicha yanada inklyuziv va adolatli nutqni o'tkazish imkonini beradi. Bu an'anaviy stereotiplarga qarshi turadi va ayollikni tashkil etuvchi turli xil tajribalar va o'ziga xosliklarni chuqurroq tushunishga undaydi. Bundan tashqari, ushbu lingvokulturologik nuqtai nazar tilning jinsga nisbatan madaniy munosabatni aks ettirish va shakllantirishdagi muhim rolini ta'kidlaydi.

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot «ayol» tushunchasini tushunish va ta'riflashda lingvokulturologik yondashuvning ahamiyatini ko'rsatdi. Bu bizning gender haqidagi tasavvurlarimizni shakllantirishda til va madaniyatning o'zaro bog'liqligini ta'kidladi va ayollikning ko'p qirrali tabiatini tahlil qilish uchun mustahkam asos yaratdi. Jamiyatning genderga bo'lgan munosabati rivojlanishda davom etar ekan, ushbu sohada olib borilayotgan tadqiqotlar o'ziga xoslik va xilma-xillikni yanada nozik tushunishni rivojlantirish uchun juda muhim bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bazarova, L. V., & Gilyazeva, E. N. (2018). Representation of the concept “Woman” in English, Russian and Tatar linguocultures (on the material of proverbs and sayings). *www.mjltm.com info@mjltm.org*, 186.
2. Fedoryuk, L. (2016). The Methodology of Concept Structure Analysis: Cognitive and Linguoculturological Aspects. *Лінгвістичні студії*, 70-76.
3. Paşalıoğlu, Canan. «A Comparative Linguoculturological Analysis: “Woman” Concept in Russian and Turkish Linguocultures (on the Basis of Russian and Turkish Languages).» *UNDERSTANDING CULTURE* (2017): 94.
4. Gasanova, M., Magomedova, P., & Gasanova, S. (2016). Linguoculturological Analysis of Woman's Image in the Proverbs and Sayings of the Dagestan Languages. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(18), 11869-11887.